

56. *Salix viminalis* L. — Wierzba wiciowa

Gatunek euroazjatycki o rozległym zasięgu, przypadającym głównie na borealne rejony Europy i Azji. Według niektórych autorów, jak np. M. I. Nazarova (1936, Flora SSSR, 5) i K. H. Rechinger (1964, w Flora Europaea, 1) na wschodzie, w ZSRR, rośnie już inny gatunek, a mianowicie *S. gmelinii* Pall. (= *S. rossica* Nas.); pogładowi temu przeciwstawia się A. K. Skvortsov (1968, Ivy SSSR).

Przebieg granicy zasięgu wierzby wiciowej w zachodniej Europie nie jest dostatecznie jasny, zwłaszcza w odniesieniu do Wysp Brytyjskich (Perring, Walters, 1962, Atlas of the British Flora). J. Jalas i J. Suominen (1976, Atlas Florae Europaeae, 3) przyjmują, że północna granica zasięgu *S. viminalis* biegnie wzdłuż wybrzeży Francji, Belgii, Holandii, RFN, NRD i Polski osiagając południe Estońskiej SSR. W europejskiej części ZSRR wierzba wiciowa rośnie niemal wszędzie z wyjątkiem Niziny Nadkaspjskiej. Za Uralem, na wschodzie, występuje ona w Zachodniej Syberii (oprócz skrajnej północy), na Altaju i częściowo we Wschodniej Syberii, po rzekę Lenę i Aldan; poza granicami ZSRR także w Mongolii i w północno-zachodnich Chinach. W zachodniej i środkowej Europie południowa granica zasięgu *S. viminalis* przebiega przez Pireneje, północne Włochy, Jugosławię, północną Rumunię i dochodzi do wybrzeży Morza Czarnego w Mołdawii.

W przeważającej części swego zasięgu wierzba wiciowa rośnie na nizinach i przywiązana jest do wszelkiego rodzaju cieków wodnych. W Alpach Szwajcarskich w kantonie Wallis osiąga wysokość do 1415 m n.p.m. (Hegi 1957, Illustr. Flora von Mitteleur. 3,1), w środkowej Francji w Masywie Centralnym, Puy-de Dôme do 1200 m (Chassagne, 1956, Flore D'Auvergne, 1), w słowackich Tatrach Niskich do 1082 m (Blattný, Šťastný, 1959, Prirodzené rozšírenie lesných drevin na Slovensku).

Ogólny zasięg *S. viminalis* opracowany został przez K. Schmuckera (1942, Silvae Orbis, 4) i A. K. Skvortsova (l.c.). W 1977 roku dla obszaru ZSRR mapę zasięgu opublikował A. K. Skvortsov (w Arealach drzew i krzewów SSSR, 1), a w 1976 dla Europy J. Jalas i J. Suominen (l.c.).

Dla Polski wierzba wiciowa jest gatunkiem przechodnim. Występuje w całym kraju, jednak głównie na nizinach. Na południu dochodzi zazwyczaj do 400 - 500 m n.p.m., a pojedyncze egzemplarze z reguły nie przekraczają 900 m. Rośnie przeważnie nad brzegami rzek i potoków, ale trafia się również na podmokłych łąkach, wśród zarośli przyleśnych i przydrożnych, a nawet na siedliskach ruderalnych przy osiedlach. Często bywa sadzona. Uważana jest za gatunek charakterystyczny dla związku *Salicion albae* i pionierskich zbiorowisk zaroślowych wykształconych na aluwjach rzecznych tzw. wilklin nadrzecznych (*Salicetum triandro-viminalis*), opisanych znad dolnej Wisły i Pojezierza Mazurskiego (Matuszkiewicz, 1967 w Scamoni, Wstęp do fitosocjologii praktycznej; Medwecka-Kornaś, 1972 w Szata roślinna Polski, 1).

W swym pionowym rozmieszczeniu największe wysokości osiąga *S. viminalis* na Podtatrzu w Bystrem — 910 m i w Zakopanem — 840 m. Na tym ostatnim stanowisku jest ona „prawdopodobnie sadzona, ale być może i z dzikich okazów” (Pawłowski, 1965, Flora Tatr, 1). W Karpatach Zachodnich w pasmie Policy dociera do 830 m (Stuchlikowa, Stuchlik, 1962, Fragm. Flor. et Geobot., 8, 3), w Gorech w Rdzawce do 545 m (Kornaś, 1957, Monogr. Bot., 5), w Beskidzie Niskim w Wisłoku do 480 m (Grodzińska, 1968, Fragm. Flor. et Geobot., 14, 1), w Bieszczadach Zachodnich w Duszatynie i w Beskidzie Wyspowym do 470 m (Jasiewicz, 1965, Monogr. Bot., 20; Towpasz, 1974, Monogr. Bot., 46).

Mapa rozmieszczenia wierzby wiciowej dla Polski nie była dotychczas opracowana. Dla pasma Policy w Karpatach Zachodnich punktową mapę sporządzili: B. Stuchlikowa i L. Stuchlik (l.c.), a dla południowo-wschodniej części Beskidu Wyspowego K. Towpasz (l.c.).

This is an Euroasiatic species having a wide range of distribution covering primarily the Boreal regions of Europe and Asia. According to some authors such as M. I. Nazarov (1936, Flora SSSR, 5) and K. H. Rechinger (1964, in Flora Europaea, 1) in the east, in USSR, there grows a different species namely *S. gmelinii* Pall. (= *S. rossica* Nas.), however, A. K. Skvortsov is opposed to this view (1968, Ivy SSSR).

The course of the limit of the range of *S. viminalis* in western Europe is not sufficiently clear, particularly with respect to the British Isles (Perring, Walters, 1962, Atlas of the British Flora). J. Jalas and J. Suominen (1976, Atlas Florae Europaeae, 3) assume that the northern range of *S. viminalis* runs along the coast of France, Belgium, Holland, West Germany, East Germany and Poland, reaching the south of the Estonian SSR. In the European part of the USSR *S. viminalis* grows almost everywhere except for the Caspian lowlands. Beyond the Urals, in the east it occurs in western Siberia (except for the far north), on the Altai and partially in eastern Siberia as far as rivers Lena and Aldan. Beyond the frontiers of the USSR it occurs also in Mongolia and in northwestern China. In west and central Europe the southern limit of the range of *S. viminalis* runs through the Pyrenees, northern Italy, Jugoslavia, northern Romania and as far as the shores of the Black sea in Moldavia.

Through most of its range *S. viminalis* grows in the lowlands and it is associated with various kinds of water runs. In the Swiss Alps in canton Wallis it attains an elevation of 1415 m (Hegi 1957, Illustr. Flora v. Mitteleur. 3, 1), in central France in the Massif Central at Puy-de-Dôme an elevation of 1200 m (Chasagne, 1956, Flore D'Auvergne, 1), in the Slovak Lower Tatras an elevation of 1082 m (Blattný, Štastný, 1959, Prirodzené rozšírenie lesných drevin na Slovensku).

The general range of *S. viminalis* has been described by K. Schmucker (1942, Silvae Orbis, 4) and A. K. Skvortsov (l.c.). In 1977 a map of the range for the USSR has been published by A. K. Skvortsov (in Arealy derevev i kustarnikov SSSR, 1) and in 1976 for Europe by J. Jalas and J. Suominen (l.c.).

For Poland *S. viminalis* is a transitory species. It occurs throughout the country, but particularly in the lowlands. In the south, it attains an elevation of usually up to 400 - 500 m and single individuals usually do not exceed 900 m. It normally grows along the banks of rivers and streams, but it can also be found on boggy meadows, among forestside and roadside thickets and even on rustic sites near settlements. Frequently it is planted. It is considered as a species characteristic for the alliance *Salicion albae* and pioneer thicket communities on river alluvia, forming the so called riverside osieries (*Salicetum triandro-viminalis*), known from lower Vistula and the Mazury lake district (Matuszkiewicz, 1967 w Scamoni, Wstęp do fitosocjologii praktycznej; Medwecka - Kornaś, 1972 in Szata Roślinna Polski, 1).

In its vertical distribution it attains highest elevations in the sub-Tatra region in Bystre at 910 m and in Zakopane at 840 m. On the latter stand it is "probably planted but possibly from wild specimens" (Pawłowski, 1965, Flora Tatr, 1). In Western Carpathians in the Polica range, it attains up to 830 m (Stuchlikowa, Stuchlik, 1962, Fragm. Flor. et Geobot., 8, 3), in Gorce in Rdzawka up to 545 m (Kornaś, 1957, Monogr. Bot., 5), in the Niski Beskid in Wisłoka river up to 480 m (Grodzińska, 1968, Fragm. Flor. et Geobot., 14, 1), in Western Bieszczady in Duszatyń and in Beskid Wyspowy up to 470 m (Jasiewicz, 1965, Monogr. Bot., 20; Towpasz, 1974, Monogr. Bot., 46).

A map of distribution of *S. viminalis* has not been prepared for Poland before. For the Police range in Western Carpathians a point map was prepared by B. Stuchlikowa and L. Stuchlik (l.c.) and for the southeastern part of the Beskid Wyspowy by K. Towpasz (l.c.).

Евроазиатский вид с обширным ареалом, расположенным в основном в бореальных районах Европы и Азии. Некоторые авторы, например М. И. Назаров (1936, Флора СССР, 5) и К. Г. Рехингер (Rechinger, 1964, in Flora Europaea, 1), считают, что на востоке, в СССР, растет уже другой вид, а именно *S. gmelinii* Pall. (= *S. rossica* Nas.). С этим взглядом несогласен А. К. Скворцов (1968, Ивы СССР).

Как проходит граница ареала ивы прутьевидной в Западной Европе, недостаточно ясно, особенно в отношении Британских островов (Perring, Walters, 1962, Atlas of the British Flora). Авторы после-

дней обработки (Jalas, Suominen, 1976, Atlas Florae Europaeae, 3) считают, что северная граница ареала проходит вдоль побережья Франции, Бельгии, Нидерландов, ФРГ, ГДР, Польши и СССР, достигая здесь юга Эстонии. В Европейской части СССР ива эта распространена почти повсеместно, за исключением Прикаспийской низменности. За Уралом она растет в Западно-Сибирской низменности (кроме районов Крайнего Севера), а на Алтае и в части Восточной Сибири, до рек Лена и Алдан. За пределами Советского Союза встречается в Монголии и в северо-западном Китае. В западной Европе южная граница ареала идет через Пиренеи, северную Италию, Югославию, северную Румынию и доходит до берегов Черного моря в Молдавии.

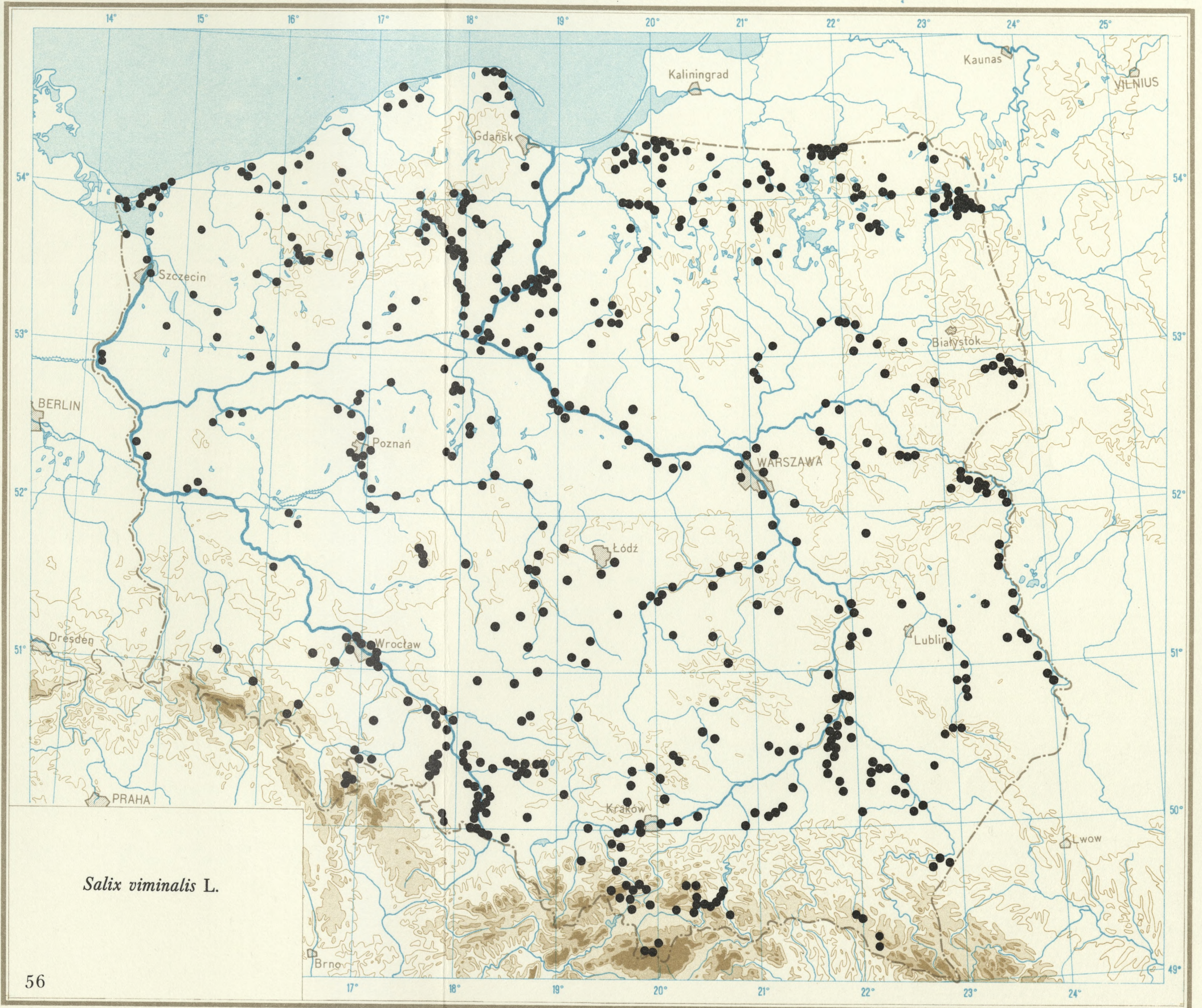
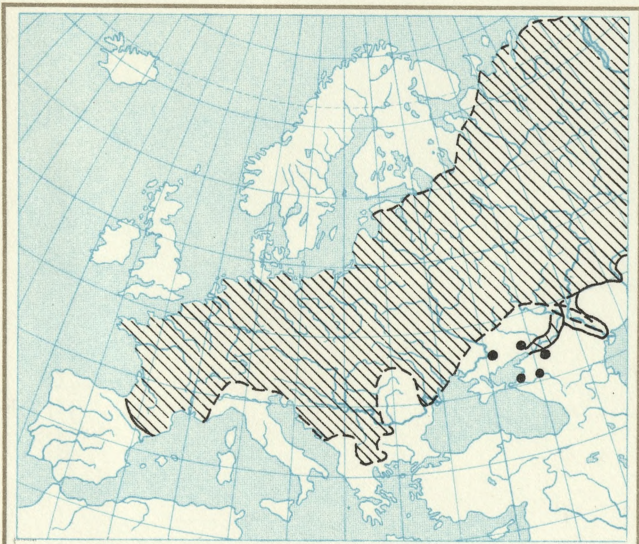
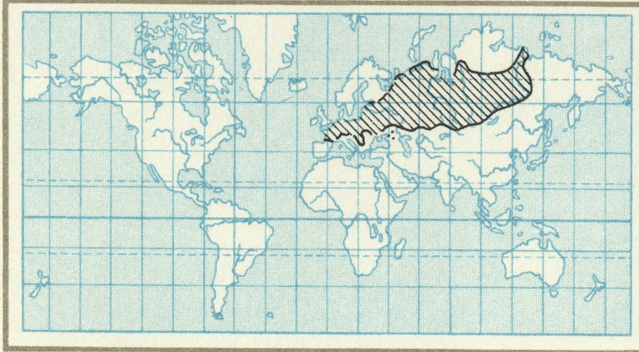
На преобладающем пространстве своего ареала растет на низменности и приурочена к различным водным потокам. В Швейцарских Альпах, кантон Валлис, достигает 1415 м над ур. м. (Hegi, 1957, Plustr. Flora v. Mitteleur., 3,1), в центральной Франции, Центральный массив, Пюй-де-Дом — до 1200 м (Chassagne, 1956, Flore D'Auvergne, 1), в словацких Низких Татрах — 1082 м (Blatný, Štastný, 1959, Prirodzené rozšírenie lesných drevín na Slovensku).

Общий ареал вида обрабатывался дважды (Schmucker, 1942, Silvae Orbis, 4; Скворцов, l.c.). В 1977 г. была опубликована карта ареала для СССР (Скворцов, Ареалы деревьев и кустарников СССР, 1), а в 1976 г. для Европы (Jalas, Suominen, l.c.).

В Польше этот вид проходной. Произрастает он по всей стране, однако главным образом на низменности. На юге поднимается обычно до 400 - 500 м, а единичные экземпляры, как правило, не заходят выше 900 м. Растет преимущественно по берегам рек и ручьев, но встречается также на увлажненных лугах, в зарослях на лесных опушках и около дорог, и даже на рудеральных биотопах близ населенных пунктов. Часто культивируется. Считается видом характерным для союза *Salicion albae* и для пионерных зарослей, формирующихся на речных наносах, так называемых надречных ивняков (*Salicetum triandro-viminalis*), описанных в нижнем течении Вислы и в Мазурском поозерье (Matuszkiewicz, 1967 in Scamoni, Wstęp do fitosocjologii praktycznej; Medwecka-Kornaś, 1972 in Szata roślinna Polski, 1).

В своем вертикальном распространении наибольшей высоты достигает под Татрами, в Быстре — 910 м и в Закопане — 840 м. В последнем месте она „вероятно посажена, но, может быть, и дикорастущая” (Pawłowski, 1965, Flora Tatr, 1). В Западных Карпатах, на хребте Полицы, поднимается до 830 м (Stuchlikowa, Stuchlik, 1962, Fragm. Flor. et Geobot., 8,3), в Горцах, на Рдзавце — до 545 м (Kornaś, 1957, Monogr. Bot., 5), в Низких Бескидах, в Вислоке — до 480 м (Grodzińska, 1968, Fragm. Flor. et Geobot., 14,1), в Западных Бешадах, в Душатине, и в Островных Бескидах — до 470 м (Jasiewicz, 1965, Monogr. Bot., 20; Gowrasz, 1974, Monogr. Bot., 46).

Карта распространения ивы прутьевидной в Польше до сих пор не была составлена. Имеются точечные карты для хребта Полицы в Западных Карпатах (Stuchlikowa, Stuchlik l.c.) и для юго-восточной части Островных Бескидов (Gowrasz, l.c.).

Salix viminalis L.

Zakres omówienia 1.

82